List 2.

NOVICE

Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. januarija 1881.

Obseg: Prva razstava pitane živine na Dunaji. — Perenospora viticola, nova nadloga naših vinogradov. — Da kokoši prav velika jajca valijo. — Gospodarske novice. — Glas o zemljiškem davku na Štajarskem po novi uravnavi. — Glas o povikšanem zemljiškem davku na gornjem Avstrijskem. — Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda. (Dal.) — Še enkrat: Kje je stal grad Klausenstein? — Koroškoslovenski vojvoda Valkun. (Kon.) — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Prva razstava pitane živine na Dunaji.

Oklic živinorejcem avstrijsko-ogerskim. *)

C. k. dunajska družba kmetijska napravi prvikrat letos na Dunaji razstavo pitane živine (Mastvieh) 8., 9. in 10. aprila t. l. Z razstavo goved (pitanih telet, telic, krav, volov, bikov), ovác (jagnjed, koštrunov) in prešičev bode združena tudi razstava pitane perutnine (kokoši, rac, gosí, puranov in golobov živih pa tudi zaklanih).

Lepa taka živina dobí premije v srebernih ali bronastih medalijah, v denarjih ali častnih pismih.

Kdor želí kako pitano živino poslati v razstavo dunajsko, mora to zadnji čas do 1. dne marcija naznaniti centralnemu odboru (Central Mastvieh-Ausstellungscomité) na Dunaj, al taka naznanila se morajo narediti po posebnih propisih (formularih), ki se brezplačno dobijo v pisarnici družbe kmetijske.

Kedar pa kak živinorejec centralnemu razstavnemu odboru na Dunaj pošlje naznanilo, kaj bode v razstavo poslal, mora ob enem priložiti tudi štantnino, to je, tisto plačilo, ki se mora odrajtati za prostor, kjer bode živina v razstavi stala; to plačilo je povedano v občnih določilih razstavnega odbora in gre od 10 krajc. do 1, 2 in 4 gold.

Tudi nekatere take priprave bodo razstavljene, ki se potrebujejo za prevažanje živine v vozovih, za krmenje, napajanje živine, kako se priveže na razstavi itd.

Kar se tiče krme za živino za čas razstave, jo dobí živina po nizki ceni v razstavi, kjer bodo živino posebni strežaji opravljajo, katerim se za vsako živino po 40 krajc. plača.

Razstavni odbor konečno še tudi to naznanja, da je vložil prošnjo železnicam, naj bi živino po cenejši tarifi v razstavo, pa tudi od razstave nazaj vozile, in da je pričakovati, da bodo železnice to tudi storile.

Vse sploh, kar je razstavnikom vedeti treba, je v oklicu razstavne komisije povedano.

*) Ta oklic, kakor vsem drugim družbam kmetijskim, je došel tudi družbi kranjski, ki ga je vredništvu „Novic“ izročila s željo, naj ga natisnemo v našem listu. Vred.

Perenospora viticola,

nova nadloga naših vinogradov.

Gospod Ogulin, odbornik kmetijske podružnice novomeške in marljivi vinorejec v Novomestu, je centralnemu odboru družbe kmetijske kranjske uže septembra meseca lanskega leta naznanil, da je v nekaterih nogradih dolenjskih zapazil na trtnem perji neko bolezen, ki izvira od neke strupene glive, katera je od vseh izvedencev, katerim je glivasto perje v preiskavo poslal, za ono škodljivo glivo izpoznana, ki jo prirodoznanci „perenospora viticola“ imenujejo.

Koj ko je gosp. Ogulin v več vinogradih dolenjskih to prikazen na perji zapazil, ga je strah prevzel, da utegne to nova nadloga biti našim, uže tako slabim vinogradom.

Česar se je pa bal, pripetilo se je res mnogim trtam pozneje v jeseni. Perje je odpadlo trtam; ker pa perje posreduje narejanje sladkora, se ni sladkor v grozdji narejal, grozdje, predno je še mehko postalo, začelo je gnjiti in padati s trte. In zato so v takih nogradih, kjer se je imenovana gliva na perji prikazala, le zeló kis o vino pridelali, pa še tacega malo.

To pa ne bo brez nasledkov ostalo za letošnje leto, kajti po negodnem odpadu perja oslabí trsje, da ne redí kakor navadna zdrava trta, kateri je perje organ življenja.

Razširja se pa ta gliva pri deževnem in viharnem vremenu tako silno hitro, da trtne veje, na katerih g. Ogulin zjutraj pri skrbni preiskavi z drobnogledom še ni nobene glive našel, so na večer uže bile z glivami nasute, katere je prosto oko lahko videlo.

Uničiti to novo vinogradsko nadlogo, za zdaj g. Ogulin druzega ne vé nasvetovati, kakor to, da se glivasto trsje sožge, prvo okopavanje globoko seže in površna zemlja zakoplje. Kaj boljega dozdaj ni znano.

Kar gosp. Ogulin poroča o tej trtni škodljivki, potrjuje „Wiener landw. Zeitg.“ tako-le:

„Leta 1879. se je ta gliva prvikrat prikazala na Francoskem, ko so iz Amerike le-sem pripeljali veliko trt zato, da bi se ž njimi ubranili trtne uši (phylloxeri), ker se amerikanskih trt ne loti ta mrčes tako kakor druzih. Lani se je pa na Francoskem „perenospora“ razširila zeló in grozno škodo po vinogradih cele dežele naredila. Tudi v gornjo Italijo je segla, od

tod pa pritepla v Avstrijo in tù se tudi uže razširila. Prvi je gosp. Ogulin našel septembra meseca glivo v nekaterih nogradih okolice Novomeške, katero je prof. W. Voss izpoznal za „perenosporo viticolo"; našli so jo potem v vinogradih okoli Rovereda v južnem Tirolskem, oktobra meseca je bila uže okoli Maribora na Štajarskem zeló razširjena, in decembra meseca v več nogradih doljnega Avstrijskega.

Po takih žalostnih skušnjah se je zeló bati, da v enem ali dveh letih bo ta nova nadloga se razširila po vsi Evropi." —

Tako piše izvedenec F. pl. Thümen v navedenem kmetijskem časniku.

Naj bi to poročilo bilo opomin vinorejcem naših slovenskih dežel, da ne zanemarijo opazovanja svojih vinogradov, to je, trtnega perja, ki razodeva glivasto bolezen (Pilzkrankheit), ki je iz Amerike prišla v Evropo.

Gospodarske skušnje.

Da kokoši prav velika jajca valijo,

katera večkrat do 160 gramov vagajo in celó po dva rumenjaka imajo, jim gospodinje v Nasavskem pokladajo to-le krmo: Poleti in v jeseni nabirajo jedilne gobe (jurčke in enake), jih posušé in na drobno zmeljejo, potem jim primešajo zdrobljenih lušin lanenih glavic in rženih in pšeničnih otrobov, to zmes z vodo podelajo in vsemu temu pridadó še toliko zmletega želoda, kolikor je une zmesi bilo. Ko je vse to dobro pomešano bilo, naredijo testó, od katerega se kokošim vsak dan za grah debel košček povžiti dá.

Gospodarske novice.

* *Kupčija z govejo živino hrvatsko* je zdaj zopet prosta, ker je ondi goveja kuga popolnem prenehala. Le ta postavni pogoj ostane še veljaven, da vsako hrvatsko govedo, ki hoče čez mejo hrvatsko na Kranjsko ali Štajarsko, mora se skazati s potnim listom, da je zdravo.

* *Za razstavo pitane živine na Dunaji* postavljeno je velikansko poslopje iz železa in stekla. Prostora je za 4000 goved. Zraven so veliki hlevi. Za premije položenih je uže 10.000 gold. in za znižano voznino na železnicah se bo skrbelo.

* Tudi časnik družbe kmetijske štajarske „der steierische Landbote" v svojem 1. letošnjem listu povzdiguje svoj glas zoper nameravano novo hišno postavo, katera ima posebno hišam na kmetih povikšati davek, in naklada državnim poslancem dolžnost, da se krepko vstopijo zoper nova kmetijska bremena.

* *Stroški za odvračanje goveje kuge in druzih kug* v našem cesarstvu, ki jih je imela vlada (ministerstvo notranjih oprav) v letu 1879., so znesli 369.868 gold. 79½ kr. Od teh stroškov je spadalo samo na Galicijo, sosedno deželo Rusije, kjer je goveja kuga doma, 156.863 gold. 61½ kr., tedaj 42 odstotkov od vseh stroškov. — Tako se bere v izkazku, katerega je objavilo c. k. ministerstvo notranjih oprav.

* *Koliko kónj je na svetu?* Število kónj na vsem svetu znaša okoli 58 milijonov brez vštetih kónj kitajskih in japaneških. Največ konj imajo sledeče dežele: Avstrija 1 milijon in 367.000, — Ogerska 2 milijona in 179.000, tedaj skupaj 3 milijone in 486.000, — Francija 3 milijone, — Rusija 21 milijonov in 470.000 gold., — Nemčija 3 milijone in 352.000, — Anglija 2 milijona in 255.000, — Turčija 1 milijon, — Amerika 9 milijonov in 504.000, — Argentinska republika 4 milijone, — Kanada 2 milijona in 624.000, — Uruguay 1 milijon in 600.000

Glas o zemljiškem davku na Štajarskem

po novi uravnavi.

Kakor naši bralci vedó, ima po novi postavi zemljiški davek na gornjem in doljnem Avstrijskem, pa tudi na Štajarskem povikšan biti. „Slov. Gospodar" piše zaradi tega poviška na Štajarskem med drugim tako-le: „Centralna komisija je sklenila dne 21. dne decembra 1880. veliko 11letno delo, ki je davkeplačilce stalo 26 milijonov. Vsled dokončane uravnave plačajo davka tiste dežele manj, ki so bile do sedaj preobložene, na pr. Česka je v 20 letih 60 milijonov goldinarjev vplačala preveč, itak uboga Kranjska 18 milijonov preveč. Drugim deželam pa, ki so do sedaj premalo plačevale, ker je stari kataster nagloma v začetku narejen bil in čisti dohodek povsod nizko vcenjen, se je nekaj več davka odmerilo, vendar ne po samovoljnosti centralne komisije, ampak kakor so se dotične dežele po postavnih okrajnih in deželnih komisijah bile same vcenile. Med temi deželami je tudi Štajarska. Njeni po imenu kot čisti liberalci znani cenilni možje so našli 180.000 oralov še nevcenjenega zemljišča. Tudi so zasledili povsod tako srečno kmetovalstvo, da so čisti dohodek v starem katastru od 7 milijonov potisnili više do 13 milijonov. Vsled tega zadene štajarska zemljišča za 434.000 gold. večji davek. Ali drugače povedano: do sedaj smo zavoljo vcenjenega čistega dohodka 7 milijonov plačevali gruntnega davka 2 milijona in 41.009 gold., zanaprej zavoljo nove in večje vcenitve čistega dohodka pa (centralna komisija je od 13 milijonov 2 milijona odbila) 2 milijona in 475.000 gold., to je, prej je 47 krajc. od orala bilo plačevati, sedaj pa 57 krajc., tedaj za 10 krajc. več. — Takošen je konec 11letnega uravnavanja. Vse se je godilo, kakor je od nemških liberalcev sklenjena postava velevala. Pomagati ne more 15 let nihče nič, ako postava ostane, kakoršna je. Še ugovori ali reklamacije zoper preveliko vcenitev bodo se vršile letos po tej postavi. Na podlagi postave tedaj spremembe ni upati. To vedó tudi nemški liberalci prav dobro. Zato se ne pozivljajo na postavo, ampak kmetom štajarskim itd. svetujejo odpošiljati prošnje, zlasti do državnega zbora. To se pa reče ravno toliko, kakor: „mi liberalci smo pravi politični šužmarji, od nas sklenjena postava je sicer bila draga, al strašno slaba, še hujša pa njena izpeljava v liberalnih rokah, zatoraj dragi kmetje, prosite narodno konservativne poslance, naj ti blagovolijo popraviti, kar je naša neumnost zagrešila". No, pridni naši poslanci so prošnje res uslišali. Zborovali so celo noč od 18. do 19. decembra pret. leta, da so tudi prošnje kmetov rešili, to pa tako, da so zavrgli predlog liberalca dr. Graniča, ki je v njem grajal ministerstvo grof Taaffejevo, a sprejeli nasvet konservativca in českega narodnjaka kneza Lobkovica, namreč: prošnje se izročijo visokemu ministerstvu s tem, da vse stori, kar mu je postavno mogoče, da se zabrani preoblaganje dežel z gruntnim davkom. Tako je v resnici bilo. Za predlog kneza Lobkovica so glasovali vsi slovenski kmetski poslanci, med njimi se vé tudi gg. Herman, dr. Vošnjak in baron Gödel. Proti knezu Lobkovicu pa, tedaj zoper prošnje kmetov, so (hvala Bogu, brezvspešno) glasovali mestni liberalci dr. For-

regger, dr. Schmiderer ter pokazali, da jim je za kmete toliko mar, ko za lanski sneg.“

Glas o povikšanem zemljiškem davku na gornjem Avstrijskem.

Tudi Gornje-Avstrijska spada med tiste dežele, kjer se ima povikšati zemljiški davek. Kakor drugod hujskajo zategadel nemški ustavoverci tudi tukaj kmete. 27. dne decembra je bil veliki zbor politično-katoliškega društva v Acbahu. V ta zbor je prišel deželni in državni poslanec dekan pl. Pflügel, katerega kmetske občine uže več let imajo za svojega poslanca. Prišel je v ta zbor posebno za to, da je kmetom razjasnil hujskanje ustavovercev zarad zemljiškega davka in opravičil vlado in sedanji državni zbor. Visokočastiti mož je govoril dve uri in zbor ga je ves čas pazljivo poslušal ter njegovo razložbo z glasno pohvalo sprejel. Naj iz tega govora posnamemo važnejše točke.

„Samo po sebi — je rekel — se razume, da liberalnim kolovodjem za zemljišni davek še mari ni, ta zadeva jim je le lahko dobljena prilika, duhove razburiti, složnost konservativnih volilcev predreti in tako priti zopet do zapravljenega gospodstva v državi. Dr. Wieser je pred par leti rekel v deželnem zboru: „Mi imamo v rokah moč in to bomo porabili.“ Zdaj se list obrača in od tod divja jeza liberalcev, zato se mora rovanje zanesti ven na kmete v vsako vas, v vsako hišo! Zadeva zemljišnega davka je tu le krinka, če bi ne bilo te, bi se moralo najti in našlo bi se kaj druzega. Postava o uravnavi zemljiškega davka je od dne 14. maja 1869., izdana pod Giskra-Brestelnovim ministerstvom, toraj dobro liberalno delo. Nekaj posebnega na tej postavi je centralna komisija, ki je tako samosvojna, da ni odvisna v ničemer ne od ministerstva, ne od državnega zbora.“

Potem navede govornik imena udov te centralne komisije (med 36 so le trije konservativci), popisuje dogodbe, ki so se godile v odseku 18 udov, in tako zvani „tajni odbor“, ki je za gorenje in dolenje Avstrijsko, Štajarsko in južno Tirolsko nastavil tako velikanske zneske, katere je potem odbor osemnajsterih sprejel. Dalje razklada govornik, kako si je vlada prizadevala, da bi se ti zneski znižali, al liberalna centralna komisija, po nekdanjem liberalnem ministerstvu in liberalnem državnem zboru tako rekoč z vsemogočnostjo obdarovana, je odbila vse take predloge; toraj ni sedanja vlada ljudstvu sovražna, marveč prejšnja liberalna, ki je to reč zavlekla tako, da stroški vravnanja, skonca na blizo 6 milijonov preračunani, zdaj znašajo uže okoli 20 milijonov. Vsega tega ni kriva sedanja konservativna večina državnega zbora, marveč prejšnja liberalna. — Slednjič omenja govornik še, da je zvedel, da misli vlada kot zadnje sredstvo za pomoč podati državnemu zboru nek pristavek te postave v tem smislu, da bi se s povišanjem davka v gori omenjenih deželah počakalo še do tje, ko bo obrok za pritožbe pretekel, ter izreče še nado, da bo ta dodatek postavi v državnem zboru zadobil večino. Za gotovo sme obljubiti, da bodo on in njegovi tovariši glasovali za-nj, zato prosi vse navzoče nujno, naj ne zamudé s pritožbami obroka, ki bo kmalu potekel. S kratko, jedrnato kritiko omenivši Kirchmayr-ovega izreka: „ne liberalec, ne klerikalec“ sklene spoštovani poslanec svoj govor.

Potem se zahvali predsednikov namestnik gospodu dekanu za njegova pojasnila, povdarja, da se po njih prav lahko pomiri kmetsko prebivalstvo, in v znamnje nepretrganega zaupanja zakliče poslancu „hoch“ in ves zbor navdušen in vesel ž njim vred.

Zgodovinske stvari.

Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

II.

Uže v prvem stoletji so osnovali apostoli posrednje po svojih učencih v glavnih mestih slovenskih pokrajin, škofijske stolice. V Akvilejo, glavno mesto Istrije in Venecije, pride leta 63. sv. Marko, ki pridobi večino mesta in okolico Kristovi veri. Vzvišeni nauk potrdi s tem, da ozdravi necega gobovega mladenča, Adolfa po imenu, in z drugimi čudeži, — čin, ki vzbudi pozornost daljnih Panoncev in Noričanov. Ko odide v Egipt in v Aleksandrijo, sledita mu učenca njegova: Hermagora, rodom Nemec, kot škof, in Fortunat kot diakon. Njihovo delovanje se razširi po Istriji in Veneciji, prekorači julske planine noter do desnega brega Save; mislijo tudi, da je Fortunat prehodil Panonijo in Noriško *) razširjaje luč sv. vere, kamor je prisijala iz Lavreaka in Srema. Prišel je namreč ravno istega leta, ko sv. Marko v Akvilejo, sv. Lavrencij v Lavreak, glavno mesto Noriškega, sedaj mala vas blizo stoka Aniže v Donavo v gornji Avstriji; enako sv. Andronik in pred njim Epajnet v Srem, glavno mesto Panonije, sedaj razvaline blizo stoka Save v Donavo.

V glavnih mestih zasejano seme se je širilo brzo po drugih pokrajinah, kajti rimske ceste so vezale vsako več ali manj znamenito mestice sè stolico svojo. Spričuje nam to mučeniška kri, ki se je pretakala po slovenski zemlji. Med mnogimi mučeniki, ki jih imenuje rimska „Martyrologie“, hočem omeniti le nekatere: V Akvileji za cesarja Nerona leta 68. naša prva učenika Hermagora in Fortunat, Krizogon in Prot, mašnika, Kancij, Kancijan in Kancijanila, v Istriji Silvan, Feliks, v Trstu Lazar in Apolinar levita, v Ljubljani sv. Pelagij, levit, v Lavreaku sv. Florijan, v Sremu Teodozij in Emanuel, v Sabariji Ritili in drugi.

Mučenje nikakor ne omaja železne stanovitnosti marveč izpolni se Tertulijanov izrek: „Semen est sanguis christianorum“ (kri je seme kristijanov). Ustanové se še druge škofije in sicer v mestih, ki so neposrednje v dotiki z Akvilejo. Peljala je namreč rimska cesta iz Akvileje skoz Vipavsko dolino in Hrušico v Aemono (Ljubljano), od tù ena v Sisek (Siscia); druga iz Aemone v Ptuj (Petovio); tedaj v mesta uže po svoji naravi za škofijske stolice pripravna. Kot prvi škof imenuje se v Sisku Kvirin (308. umrl), v Ptuju učeni Viktorin (umrl 303). V Aemoni nahajamo škofa Maksima nekoliko let pozneje l. 381., o katerem nam pričajo spisi akvilejskega zbora; umrl je skoro gotovo mučeniške smrti. Je li imel naslednika precej po smrti, ni gotovo; Schönleben in Valvazor nam sicer imenujeta nekega Kast-a leta 370., Genodi-a leta 500. in Janeza 504., a brez dokazov. Še le pozneje v 6. stoletji sta nam znana Peter in Flor (umrl l. 600.), zadnji emonski škof. Škofijska cerkev je bila skoro gotovo

*) Schönleben „Annales Carn.“ del III., str. 154.

cerkev sv. Petra*) zunaj Ljubljane, kajti prvotna, sedanja stolna cerkev sv. Nikolaja je bila sezidana v 7. stoletji.

In tako je nastalo še več druzih škofij, ki so bile glavnim prvotnim trem podružene. Akvilejski istrijanske in venecijanske, Sirmiji panonske, Lavreaku noriški: Tiburnija in Celeja **)

Komaj obsije solnce krščanstva naše pokrajine, uže pridejo črni oblaki, ki mu vzamejo oživljivo moč. Vstal je neki Ariji, ki je tajil božestvo Odrešenika. Njegov nauk (Arionizem) se hitro širi po Iliriji in Srem, prvo katoliško mesto Panonije, je glavni sedež krivoverstva. Še več zlà napravijo divji Germanski in Hunski narodi, ki so jeli vreti in dreti od Donave skozi slovenske dežele proti lepi Italiji. Razrušé se najlepša mesta: Aemona, Akvileja, Petovia, Celeja leta 452. in Srem leta 441. okusiti mora ljutost hunsko. Vjeti so bili škofje, pomorjeni mašniki; podrte so bile cerkve, svetinje mučencev izkopane, povsod žalovanje in stok. Ko odide prvi sovražnik, uže pride grozoviti Avar; pokončuje, žge, mori, kot prvi. Od starih škofij ostane le Akvilejska, Tržaška in nekatere Istrijske, vse druge izginejo. Enako se pozgubé spoznovalci nebeških resnic, tako da jih je o prihodu Slovencev le mala peščica.

(Dalje prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Še enkrat: Kje je stal grad Klausenstein?

To vprašanje je nekdaj tudi mene zanimalo toliko, da sem se bil leta 1878. na pot podal, ta grad iskat. — Bilo mi je pa znano, da je l. 1331. kaplanija „ecclesiae s. Egidii de Clausenstain“ podeljena bila kleriku Jakobu Padovanskemu (de Patavia***), poznal pa sem tudi opuščeno cerkvico sv. Ila, ki je še do leta 1848. stala na desnem savinskem bregu poleg zidanega mosta, to je, tam med starim zidanim in med novim železniškim mostom; zato sem se napotil naravnost na „Zidani most“.

Dolgo sem ondi ogledaval strmo skalovje in se oziral po bregovih okoli mostov stoječih, al gradišča le ni bilo zaslediti. Uže sem mislil, da bo ves moj trud zastonj. Popoludne potožim gosp. J. Kučeri iz Radeč, da „grada Klausenstein“, kojega sem prišel iskat, nisem najti mogel. Gosp. Kučera mi na to pravi: O gradu Klausenstein še nisem nikdar nič slišal, a znano mi je, da se pečina tam nad železniškim kolodvorom navadno imenuje „Klausenstein“. To me je prepričalo, da je grad Klausenstein (napačno Klauenstein) stal tam v pečini nad kolodvorno hišo, torej nad nekdanjo cerkvijo sv. Ila. In bolj ko sem pred svojim odhodom oči upiral v ono pečino, bolj se mi je dozdevalo, da vidim na njej še nekoliko starega zidovja.

Tudi gradišča trdnjave Freudenek uže dolgo iščem, al ni se mi še posrečilo, ga zaslediti. Menda je tudi ta grad stal v Laškem okraji, in „Annales Styriae“ (III. 145) o tem gradu govorijo poročevaje: „Freidenberg. Bei Tifer ein Thurn“.

V Mariboru 6. januarija. Ig. Orožen.

*) Mogoče je, da je bila cerkev sv. Petra v prvotni dobi njemu na čast sezidana, ne le samo zarad prvaštva med apostoli, marveč zarad potovanja njegovega, o katerem zagotovlja Hesychij škof salonski v Dalmaciji okoli l. 420.

Pis.

**) Hicinger „Zlati vek“ str. 12.

***) Arch. für Kunde österr. Gesch. G. 1858.

Zgodovinska črtica.

Koroškoslovenski vojvoda Valkun.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Ime mengeškega župnika Weriand nam pričuje, da je nemški vpliv takrat bil velik, in celó pri izberi krstnih imen dobil svojo veljavo. Ime Weriand ima tudi prvi znani praded slavne kneževske rodbine Windischgrätzov. V „codex. Tradit.“ svetopavlovskega samostana na Koroškem imenuje se „Weriand de Grez“ med dobrotniki samostanovimi leta 1093. Poklonil je samostanu nekaj svojih posestev pri Selnici na levem bregu Drave.

Iz katere rodbine pa je bil oni Weriand, ki se nahaja kot priča v listini od leta 1106. (Dotzendorf Indict. XIV.), po kateri patrijarh Udalricus iz Akvileje ustanovi leta 1106. s posestvi grofa Kazelina v junski dolini samostan doberlaveški (Eberndorf)? — Za priče so zapisane: Weriandus, Wilhelmus et filius ejus Walchunus,*) Rudolfus, Gundakar (glej: Eichorn „Beiträge I., pag. 221). Nekateri mislijo, da je jednoisti z „Werigandom de Plaien“, a ta ima zmerom pridevek „comes“. Tudi ne storijo prav oni preiskovatelji stare zgodovine, kateri mislijo, da ste imeni „Weriand“ in „Werigand“ ednoisti. Uže pomen imen je različen, in plaienski grof se je zmerom podpisal: comes Werigand de Pleien, Werigandus comes, in njegov sin tudi se sploh veli: Lutoldus filius Werigandi comitis.

En „comes Weriand“ je bil priča, ko je leta 1124. krški škof Hildebold (vladal od leta 1090. do 1131.) v Krki vpeljal regulo sv. Augustina pri svojih kanonikih, in jim daroval „70 mansus“ zemlje. Druge priče so bile: Engelbertus, dux Carintiae, Bernhard de Sponheim, Poppo de Celsach.

Tudi tega so po nepravem zgodovinoslovci jednačili z „Werigandom comiti de Plaigen“ (glej: Filz, Michelbeuern str. 213) in rajni prof. Tangel ga celó identificiral z „Weriandom de Grez“, in tako veliko zmešnjavo napravil v genealogiji Windischgrätzov.

Ta „Weriandus comes“ je imel posestva: ad Radelach, a to niso Radule pri Mahrenbergu, kakor Zahn misli, ampak današnji Radlach ob Dravi pri Greifenburgu na Koroškem. — Ta praedium Radlach je pozneje bil lastnina admontskega samostana.

Slovensko slovstvo.

* *„Jezičnika“* 8. zvezek, ki ga spisuje prof. Josip Marn, prišel je ravnokar na svetlo. Kar je „Učiteljski Tovariš“ raztreseno v celoletnem tečaji lanskega leta podal svojim čitateljem, nahaja se v navedenem snopiču na 8 polah skupaj zbrano o slovstvenem delovanji treh naših velikanov: Jerneja Kopitarja, Matija Čopa in dr. Franceta Prešerna. — V svesti smo si, da bodo zopet tudi inostranski učenjaki, ki se zanimajo za slovstvo slovensko in njihove „oratarje“, zadovoljni z bogatim gradivom, ki ga je je iz obilnih virov nabral slavni naš pisatelj. Kar njegovim spisom še posebno vrednost daje, je pa to, da ga v vsem le resnica vodi in da nič ne pretira. — Tudi tej knjižici je cena 60 krajc.

*) Rajni svetopavlovski benediktinec Eichhorn pač se je zmotil, ko je ime Valkun tolmačil v Waldkunin = Waldkönig!!

Mnogovrstne novice.

* *Hiralnico za staro živino* je osnoval bogat posestnik v Gonessi pri Parizu, kjer se stara živina do konca svojega življenja hrani. V tej napravi se vidi krava stara 36 let, mula stara 27 let, prešič star 27 let, koza stara 18 let, puran star 12 let, gos stara 37 let in vrabec star 31 let. Posestnik te hiralnice more z gotovimi pismi dokazati starost vsake teh živali.

* *Volkov na Ruskem* je toliko, da je vlada le v finski deželi leta 1879. izdala za strelnino te zveri 20.000 gold. Ustreljenih pa je bilo le 297 volkov, ki so pomorili 529 kónj, 1984 goved, 9665 ovac, 441 prešičev, 291 kóz in 4568 jelenov. Tudi otroke so pogostoma napadali in skoro vsak dan je bilo slišati, da so tu ali tam volkovi raztrgali kakega otroka. Na Ruskem znaša škoda, katero napravljajo vsako leto volkovi okoli 20 milijonov rubljev.

* *Grozen mraz v Ameriki.* Pismo iz New-Yorka od 30. novembra se glasi: V vseh deželah zedinjenih držav je grozen mraz, ki se je zadnje 3 dni še dalje razširil proti vzhodu. V Minnesoti je gorkomer kazal 26° R., v Manitobi pa celó 33° R. mraza. Od tod se je mraz razširjal dalje proti vzhodu in jugu. Snega je v tem tednu padlo veliko v 20 državah severne Amerike, zaradi tega je prestalo vse občenje. V južnih deželah ne pomnijo tacega mraza.

* *Najmanjša človeka na svetu* kažeta se sedaj v Londonu. On, 16 let star, tehta 9 funtov in je 26½ palca velik, — ona pa, po imenu mis Lucia Zarate, stara je 17 let, vaga pa 5 funtov in meri 25 palcev. Hoteli so njega oženiti ž njo, a tudi palčeki imajo svojo trmo in oba nočeta nič slišati o kaki ženitvi. Čuden bi bil zakon med dvema, ki tehtata skupaj le 14 funtov!

Naši dopisi.

Iz Slatine v Rumuniji 5. jan. (*O različnih kmetijskih zadevah.*) Naj se zopet oglasim iz daljne Rumunije in čitateljem „Novic“ objavim marsikaj iz naše jim večidel malo znane dežele. — Navadno imamo pri nas mrzlo pa kratko zimo, zato, ker je jesen večidel gorka, prijetna in lepa. Letos se je pa tudi pri nas vreme presukalo, kajti še danes nam nagajajo muhe po sobah, druge žuželke pa frčijo okoli, kakor sredi meseca maja. Dneve pa imamo tako tople, da gorkomer kaže 20—24° R. Po polji pridno orjemo z živino in z mašinami, in tako pripravljamo zemljo za pomladansko setev. Vkljub lepemu vremenu ozimina slabo stojí ter se še ni vkoreninila. Od začetka oktobra nismo imeli ne dežja, ne snega in zarad tega presuha zemlja ni dala žitu se vkoreniniti. Preteklo leto smo pridelali pšenice in koruze prav obilo in zopet se je Rumunija po dveh slabih letinah jako oživila. Zemlja tukaj je tako dobra, da ena dobra žetev popravi to, kar je neugodno vreme več let pokvarilo. Ena „Chila mare“ (to je 900 funtov) lepe pšenice stane 70 frankov (28 gld.), — ena „Chila mare“ koruze pa 28 frankov (11 gold. 20 kr.). Letos nismo toliko pridelkov spečali na Angleško in Francosko, ker ste ti dve deželi dobili mnogo žita iz Egipta in iz Amerike, — prodali smo ga več v Turčijo in na Ogersko, posebno velikim žganjarijam v Pešti. — Pitani prešiči izvrstnega plemena so tukaj zeló po ceni. Za 1—1½ napoleona (to je 8—12 gld.) se dobí lep, odrasel prešič. Pred več tedni prišli ste dve družbi iz Francoskega, kateri sila veliko prešičev nakupujete in iz njih kar tukaj suho meso delate ter ga potem domu pošiljate. — Stepskih goved, katerih je pred par letoma po kugi več ko 70% poginilo, je sedaj zopet toliko ko prej; zakaj pa to? — zato, ker tukaj ne koljejo telet, kajti tele prodati mesarju je Rumuncu smrten greh, ki vé, da je vol ali krava, za katero imajo dosti krme, več vredna od teleta. Kedor tedaj rad jé telečjo pečenko, naj ne pride v Rumunijo. — Sadje, posebno češplje, so sedaj uže drugo leto slabo obrodile, — zato pa tudi morajo Cujko (slivovko) z drugim žganjem nadomestovati. Te škode so edino krive gosenice, katerih Rumunec tudi ne pokončuje, češ, da je ta mrčes volja Božja (Dumne deu). — Svileoreja se je lani dobro obnesla, zanimivo je pri nas videti žene, ki sprehajaje se na cesti motajo svilo, da si potem domá na zeló primitivnih statvah predejo najfinejše tančice.

Schollmayr.

V Gorici 9. jan. — Eksaktno znanstvo čez vse! Svet stoji na številkah. Torej nate spet nekaj številk! Rojenih je bilo v Gorici leta 1880.: V fari prvostolne *) cerkve 98 otrok moškega, 85 ženskega spola; v fari sv. Ignacija moškega 85, ženskega 73; sv. Vida (na Placuti) moškega 71, ženskega 70; v Podturnu (v fari sv. Roka) moškega 38, ženskega 42. — Poročenih: v prvostolni cerkvi 43 parov, pri sv. Ignaciji 48, na Placuti 22, v Podturnu 16. — Umrlo jih je pod prvostolno cerkvijo moških 188, ženskih 138 (v katerih številkah ste zapopadeni tudi obe bolnišnici); pod sv. Ignacijem moških 63, ženskih 63; na Placuti mošk. 46, žensk. 45; v Podturnu mošk. 27, žensk. 29. Skupaj: rojenih 292 možk., 270 žensk. = 562; — poročenih 129 parov; — umrlo moških 324, ženskih 275 = 599. (Odbiti pa bi bilo treba od te poslednje številke umrlih Ne-Goričanov v bolnišnicah, katero pa mi ni znano.) — Čitalnična podružnica v Gorici šteje uže 60 udov. — Postava zadevajoča priklado k davkom na Goriškem je potrjena. Za zemljišno-odvezni zalog se bo plačevalo 9% od skupnih neposrednjih davkov; za deželni zalog 12%; k vžitninskemu davku od vina, mošta, mesa 20%; od vsacega hektolitra potočenega piva 1 gold. — Potrjena je tudi deželna postava, po kateri boste skladavni cesti: cesta iz Gorice skoz Št. Andrež, Sovodnje, Rubije, Zágraj; in cesta iz Medane v Brdih čez Préval v Mušo. — Še le v petek smo imeli pravo burjo; nebó je jasno in krasno.

Iz Dolenjskega 5. jan. (*Frančiškani, učitelji na ljudskih šolah.*) V teku zadnjega leta pisali so dunajski židovski listi in organ nemčurskih učiteljev „Laibacher Schulzeitung“ o šolah, katere oskrbljujejo očetje frančiškani. Očitali so jim, da nimajo učiteljske preskušnje, da nimajo niti pojma o pedagogiki, da vlečejo mastne plače itd. „Slov. Narod“ je v teku zadnjega leta dobro dokazal, kako mastne plače vlečejo frančiškani kot učitelji na ljudskih šolah. Dovolite tudi meni nekoliko o tej stvari spregovoriti, ker so mi dovolj znane te razmere — V kamniški in novomeški ljudski šoli podučevajo očetje frančiškanje. Koliko dobivajo odškodovanja za svoj trud, poročal je svoje dni „Slovenski Nar.“, ko bi dobivali novomeški in kamniški frančiškani učitelji na ljudskih šolah ljudskim učiteljem določeno plačo, stala bi ljudska šola v Novomestu na leto 2000 gold. in v Kamniku 2000 gold. na leto, skupaj 4000 gold., tedaj v 10 letih 40.000 gold. Vsak učitelj frančiškan pa dobiva za svoj trud na leto okoli 33 gold., tedaj vsi učitelji frančiškanje na eni šoli 165 gold. leto

---

*) Gledé izraza „prvostolna“ cerkev naj podam kosček poduka tistim, ki pišejo „prestolna“. Prvostolna je = Metropolitankirche, v kateri je prvi stol v cerkveni provinciji, to je, najimenitniši stol, stol nadškofa metropolita; druge škofovske cerkve se imenujejo le „stolne“ = Kathedralkirchen“.

Pis.

in dan. Hvaležni moramo pač biti tem gospodom, da nam toliko denarja prihranijo na leto.

Očita se jim tudi, da nimajo učiteljske preskušnje ter ne pojma o pedagogiki. Duhovnik, ki studira celih 8 šol na gimnaziji in 4 leta v bogoslovji, ima vendar toliko sposobnosti in toliko omike v pêti, kakor napihnjen nemčursk učitelj v možganih. Kar se pa pedagogike tiče, je vsak duhovnik, tedaj tudi frančiškan, izprašan v bogoslovji v pedagogici generali, tedaj ve zmirom toliko pedagogike, kakor je dober učitelj potrebuje na ljudski šoli.

Čuditi res se moramo neutrudljivemu delovanju očetov frančiškanov učiteljev, ki imajo uže v cerkvi mnogo dela, a se še ukvarjajo na občno zadovoljnost z izgojo mladine. Znano pa nam je dovolj, da so se šolski predstojniki še vselej pohvalno izrekli o šolah, katere vodijo o. frančiškanje.

Da imajo pa šole, katerim učitelji so očetje frančiškani, toliko nasprotnikov, vzrok je to, da hočejo biti nekateri liberalni učitelji komandantje šolstva ter zato sovražijo frančiškane kot duhovnike. A taka smešna srd nikakor ne moti za šolo vnetih frančiškanov!

—u—.

Iz Št. Ruperta pri Krškem. — Pri zadnji volitvi županstva izvolili smo si: za župana Antona Zajca iz Bistrice, — za svetovalce pa Ferdinanda Dolarja, dr. Janeza Skedla, Jožefa Bercerja, Janeza Denaria, Vincenca Majcena, Franca Majcena in Mihaela Zupančiča.

Iz Gore pri Ribnici — Pri volitvi občinskega starešinstva 11. decembra u. l. bili so izvoljeni: za župana Anton Čampa, — za svetovalca pa Jurij Kraus in Dragotin Kraus; vsi trije iz Gore.

Iz Begunj na Gorenjskem. — Pri volitvi županstva 13. dne u. m. so bili Janez Gašparin, posestnik v Begunjah za župana, Valentin Sturm iz Polič in Matej Žnidar iz Zgoš pa za svetovalca izvoljeni.

Iz Ljubljane. — Kmetijska družba kranjska je, kakor smo lani poročali, Nj. ekscelenco grofa Julija Falkenhayna v zadnjem občnem zboru izvolila za častnega uda in mu zadnje dni dotično diplomo poslala. Gospod minister je blagovolil sprejem diplome potrditi s sledečim pismom:

„Potrjevaje z najtoplejšo zahvalo častitemu centralnemu odboru sprejem diplome častnega uda c. k. kmetijske družbe kranjske in pravil njenih z zgodovinskimi črticami, prosim ob enim sprejeti zagotovilo, da mi je v veliko čast, biti častnemu članu društva, katero ima toliko zaslug za pospeh kmetijstva.

Na Dunaji 5. januarija 1881.

J. grof Falkenhayn.“

Tudi naš prečastiti gospod deželni predsednik v istem zboru za častnega uda izvoljen je sprejem dotične diplome blagovolil centralnemu odboru potrditi s sledečim slovenskim dopisom:

„Slavni centralni odbor! Po besedah cenjenega dopisa 26. decembra 1880. je občni zbor slavne c. kr. kmetijske družbe Kranjske mene imenoval častnim članom svojim.

Ta dokaz zaupanja me je jako razveselil; naj izrečem toraj slavni družbi za čast, ki mi je došla, najtoplejšo zahvalo.

Kmetijstvo je poglavitni vir blagostanja lepe dežele Kranjske, zarad tega veže vlado in veže mene kot deželnega predsednika posebna dolžnost, obračati vso skrb na to, da se kmetijstvo na Kranjskem čedalje bolj razvija in napreduje. Kot častnega člana slavne družbe pa me bode povzbujal od zdaj nov nagib, poganjati se, kolikor mi bo mogoče, v povzdigo našega kmetijstva, da opravičim, kakor želim, skazano mi zaupanje.

Naj sklenem sè srčnim voščilom, da bi bilo delovanje slavne družbe kmetijske vsigdar vspešno in blagonosno!

Z odličnim spoštovanjem

Andrej Winkler, c. k. dež. predsednik.

V Ljubljani dne 6. januarija 1881.“

— Gospod deželni predsednik se je danes podal na Dunaj.

— (*Močvirski odbor*) je 30. decembra u. l. imel sejo, v kateri je pričujočih bilo zraven gosp. deželnega glavarja 14 odbornikov.

Ko se je prebral zapisnik zadnje odborove seje in odobril, je prvomestnik poročal o sledečih zadevah: 1) po c. k. deželni vladi se je predložila prošnja c. k. ministerstvu poljedelstva, naj bi dovolilo izdelek črteža na stroške močvirskega zaklada in da bi prevzelo imenovanje dotičnega inženirja. — 2. a) Zastran odvrnitve, da Maligraben in Gradašica ne zasipata Ljubljanice, Golovec pa ne Cesarskega grabna, kakor tudi zastran vprašanja: b) je li treba, da se nemudoma odstrani jez in zatvornica pri Udmatski suknarni fabriki, ali še le takrat, ko se bodo izvrševala ostala druga dela iztrebljenja Ljubljanice, katera so izvedenci v odgovoru XIII. spoznali za neobhodno potrebna. Vsled teh sklepov so bili gospodje inženirji naprošeni pismeno za njih poizvedenje in mnenje. c) Kar se tiče sklepa, da se ima iztrebiti Cornovec na Bevškem močvirji in pod Brezovško mero, so bila dotična dela prevzeta na javni dražbi po razni ceni od 4 do 50 krajc. za seženj. Ta dela stanejo od Gosarja do Bevškega mostú 97 gold. 58 kr., od Bevškega mostú do Zornice 274 gld. 78 kr., skupaj 372 gold. 36 kr. — 3. Zastran napák v odteku Ljubljanice po jezovih predorih železnice na močvirji je uže prišla razsodba c. kr. ministerstva za trgovino, al jako neugodna, kajti ravnateljstvo železnice je oproščeno od vseh naredeb, ki so se zahtevale od njega, samo to ukazano je ravnateljstvu, da predloži c. k. ministerstvu načrt za novi most železnice. — 4. Dopis mestnega magistrata, s katerim naznanja, da namerava premostiti cesarski graben z brvijo, ter zahteva mnenje odborovo zastran tacega projekta iz stališča obdelovanja močvirja. Tehnični odsek, kateremu je bil izročen ta dopis, je izrekel svoje mnenje tako, da bi se ne smela privoliti taka brv na mostnih kobilah (Brückenjoch). — 5. Proti razsodbi c. k. deželne vlade, s katero je potrdila dovoljenje c. kr. okrajnega glavarstva Matiju Keržiču v Pakem za napravo mlina z žago ob robu močvirja, se je vložil rekurs c. k. ministerstvu poljedelstva, ravno tako tudi proti oni razsodbi, s katero je zavrgla razsvojino (Expropriation) parcel štev. 128. in 130. borovniške katastralne občine. — 6. Naznanilo c. kr. deželne vlade, da spremembe postave za obdelovanje močvirja, sklenjene v zadnjem deželnem zboru, so sankcijonirane od Nj. Veličanstva, se je vzelo na znanje. Te spremembe zadevajo tudi obseg močvirja, katero ima sedaj 600 hektarov več ko prej, v vsem skupaj toraj 15.136 hektarov, 46 arov in 18□ metrov al pa 26.306½ oralov. — 7. Na prošnjo odbora do predstojništva c. k. deželne sodnije, naj bi zaukazalo, da se v prihodnjem letu imajo napraviti zemljišne knjige za tiste katastralne občine, katere obsegajo tudi močvirske parcele v okrožji ljubljanske mestne in tudi v okrožji vrhniške sodnije, in to pred vsem drugim občinam še odboru ni prišla rešitev. (Konec prih.)

— (*V seji mestnega odbora 5. dne t. m.*) je bilo po daljših obravnavah z gosp. knezoškofom dr. Pogačarjem sklenjeno, da se tisti hlev, ki ga je nekdaj general Marmont, ki je za časa Francozov na Kranjskem v škofiji stanoval, tej hiši dozidati dal, podere. Za odpravo

tega nečednega hleva se povrnejo gospodu knezoškofu stroški s 5000 gold. iz mestne blagajnice ter mu dovoli, da od vodnjaka, ki ga bode magistrat za škofijo skopal, položi na svoje stroške cevi v škofijo; tako proti šolskemu drevoredu pridobljeni novi prostor se ne sme nikdar več zazidati.

— (*Čitalnični odbor*) je v seji 8. dne t. m. izvolil g. dr. Jan. Bleiweisa za predsednika, g. dr. Jerneja Zupanca za podpredsednika, g. Mateja Kreča za knjižničarja, g. Franja Kadilnika za blagajnika, g. Jožefa Pfeiferja za tajnika. Voljeni so bili dalje v gospodarski odsek: gospodje Franjo Kadilnik, Mihael Pakič, Luka Robič in dr. Jernej Zupanec; — v odsek za „besede“: gospodje dr Karol Bleiweis, Franjo Drenik, Ivan Hribar, Franjo Ravnihar, dr. Franjo Štor, dr. Ivan Tavčar in Vojteh Valenta, — ter v odsek za plese gospodje Franjo Drenik, Anton Jeločnik, dr. Fr. Štor in dr. Ivan Tavčar. — Predpustnih veselic je odbor odločil tri, in sicer: dne 16. januarija ples z „besedo“, 2. dne februarija veliki izborni ples, in 20. dne februarija tretji ples — namesto 13. dne februarija, ko je tudi čitalnica nameravala s posebno svečano veselico obhajati poroko svetlega cesarjeviča Rudolfa, katera pa je preložena na poznejši čas.

— (*Občni zbor „Sokola“*) si je izvolil gosp. Franjo Ravniharja za starosta, gosp. Srečk. Nolli-a za njega namestnika, gosp. Al. Legata za tajnika, gosp. J. Gebo za blagajnika, gospode Kreča, Armiča, Mulačeka, Ginterja in Kališnika pa za odbornike. Sklenjeno je bilo tudi v tem zboru, da na zvečer pustnega torka po mnogoletni navadi napravi maskarado v čitalnični dvorani, o priliki poroke svetlega cesarjeviča Rudolfa pa tudi izborno veselico.

— (*Božičnico*) je imela na sv. treh kraljev večer tudi tukajšnja otroška bolnišnica, pri kateri bili so otroci s primernimi igračami in druzimi darovi obdarovani. Počastila je to božičnico tudi blaga gospá soproga gosp. deželnega predsednika s gospico hčerko. Naj iz zadnjega zbora gospodarskega odbora in društvenikov te milodarne naprave, ki jo je dr. Kovač ustanovil in kateri je uže 16 let brezplačni vodja in zdravnik, poročamo tudi to, da poleg gosp. dr. Kovača največi dobrotnik je tukajšnji lekar gospod Julij pl. Trnkoczy, ki je tej bolnišnici lani daroval zdravil za nad 400 gold., in je tudi za letošnje leto obljubil zdravila brezplačno dajati. Taka darežljivost pač zasluži, če je plemeniti gospod tudi ne išče, javno zahvalo. Zato hvala, komur hvala gré!

— Zima nam še zmirom prizanaša, le toliko mraza smo zadnje dni imeli, da smo led dobili, po katerem so uže hrepeneli mesarji, pivovarji, gostilničarji, cukrarji, pa tudi — bolnišnice. Danes ponoči je le toliko snega padlo, da je pobelil zemljo.

— Kakor se nam na veliko radost iz Zagreba poroča, namerava mnogo rodoljubov iz Hrvatskega v Ljubljano priti takrat, ko bodo naša tukajšnja narodna društva v gledališči akademijo priredila na korist po potresu nesrečnim Zagrebčanom.

— (*Deželne dobrodelne naprave v Ljubljani koncem leta 1880.*) Oskrbovanih je bilo, in sicer: v norišnici s podružnico v Poljanskem predmestji 3611, v blaznišnici s podružnicama v delalnici in na Studencu pa 311 bolnikov, v porodišnici 163 mater in 137 otrók, tedaj vseh skupaj 4221 oseb. — Od teh je v bolnišnicah ozdravljenih bilo in jih pomrlo skupaj 3366, ozdravljenih in pa umrlih v blaznici (norišnici) 174 bolnikov, v porodišnici pa 154 mater in 132 otrók, tedaj skupaj 3826 oseb. Koncem leta 1880. jih je tedaj ostalo 395, in sicer: v bolnišnicah 245, v blaznicah 136 (med katerimi 77 na Studencu) bolnikov, v porodišnici 9 mater, 5 otrók. — Skupno število vseh bolnikov leta 1880. bilo je 4221, po takem proti številu leta 1879. več 100 oseb.

— Gosp. Vencel Peharc, bivši župnik v Sori nad Medvodami, je 9. dne t. m. po dolgem bolehanji v deželni bolnišnici umrl.

— (*Mesečni živinski sejmi v Ljubljani*) čedalje bolj kažejo, da po naši goveji živini, prešičih in konjih sesegajo kupci iz Primorskega, Laškega in celó iz Bavarskega.

— Število praktičnih zdravnikov v Ljubljani se je zopet pomnožilo. V današnjem „Oglasniku“ objavlja g. dr. Franc Zupanc, sekundarij v deželni bolnišnici in osobito specijalist v očesnih boleznih, ordinacije v svojem stanovanji v Beethovnovih ulicah.

— Šolske knjige „Pokorny-a živalstva“ s podobami 14 iztiskov ima „Matica Slov.“ še v svoji zalogi. Kedor je želí, naj se oglasí v Matični pisarni na Bregu; cena zvezku je 1 gold.

— (*Vabilo k prvi predpustni veselici*) v dvorani narodne čitalnice v nedeljo dne 16. januarija. 1. Program pevski: a) Eisenhut — „Ljubav“, moški zbor (nov). b) Hajdrih — „Pod oknom“, moški zbor. 3. Kam. Mašek — „Ukazi“, samospev. 4. Tovačovsky — „Ruske narodne“, moški zbor s spremljevanjem glasovira (nov). 2. Koncert godbe c. k. polka vélikega kneza Mihaela. 3. Ples. — Začetek koncertne zabave ob 8. uri, — začetek plesa ob 10. uri zvečer. Vstop je dovoljen le društvenikom čitalničnim. — K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

— „*Brencelj*“ v svoji zadnji številki za leto 1880. vabi na novo naročevanje zdaj, ko stopi uže v 13. leto. Ta številka je posebno obširna gledé podob in raznega zabavnega blaga, med tem je tudi „tajčkrajnar od partajtaga“, katerega je policija ljubljanska za čitalnični oder prepovedala g. Kajzelu. Ker pa je „Brencelj“ po vsem Slovenskem uže vdomačen in tudi potreben šaljiv list, bodi vsem toplo priporočan. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr.

— (*Pobirki iz časnikov.* Kako precartano skrb imajo nemški nemčurji za kranjske nemčurje, je kazal državni poslanec Fürenkranz o svojem govoru v kmetski skupščini v Langenlois-u 6. dne t. m., v katerem je med drugim rekel: „Tudi nemški kmet čuti, da mu gre za glavo pod sedanjim slovanskim gospodstvom v Avstriji (!!). On čuti, da tudi za njegovo kožo gre dandanes v boji zoper Nemce na **Českem** in **Kranjskem** (!!!)“ — Če bi tako besedovanje ne bilo prenorčavo, bilo bi res smešno.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Posebnih političnih novic, razen tistih, da so liberalci hujskali kmete v takih deželah, katerim se ima zemljiški davek povikšati, ni dosihmal še prineslo novo leto. Ker pa se 18. dne t. m. prične državni zbor, pričelo se bode tudi prav živahno življenje.

— Največ se ugibuje zdaj, s kolikimi udi namera grof Taaffe pomnožiti zbornico gospôsko.

— Poroka svetlega cesarjeviča s princesinjo Štefanijo je preložena za pozneji čas. Iz Bruselja se poroča, da so ondašnji zdravniki svetovali, naj se za zdravja voljo odloží ta svečanost na ugodnejši čas. Kdaj tedaj bode poroka, ni zdaj še gotovo, po „Wien.

Allg. Zeit.“ utegne biti 24. aprila v spomin poroke Nj. veličanstva cesarja in cesarice. Cesarjevič Rudolf potuje te dni v Bruselj.

— Samoumorov je na Dunaji preteklo leto bilo 297. Mrtve priče brezverskega nemškega liberalizma!

— Politično in parlamentarno postopanje avstrijskih nemških liberalcev obsojajo večinom tudi unanji nemški časniki. Očitajo jim naravnost, da niso zmožni za vladanje in da hočejo veljavo dobiti samo ustavnemu formalizmu, ne da bi mu hoteli pridobiti tudi pozitivne podlage. Kaže pa tudi „kmetski“ shod v Langenloisu dné 6. t. m., da so nemški nacijonalci tudi pravi avstrijski izdajalci, kajti ob oni priliki je znani Schönerer opominjal kmete, „naj se spominjajo britke ločitve od svoje nemške domovine, s katero jih veže tisočletna zgodovina“.

— O političnem stanji piše „Golos“: „Evropske oblasti ne morejo doseči edinosti v svojih nazorih in namenih. Od dunajskega kongresa sèm ni bilo take nesloge v nazorih diplomatov. Vse stare zveze so razdrte, nove pa še niso dognane. Zmaga Gladstonova nad Disraelijem dala je Angliji čisto nov tir v politiki in angleška vlada še le išče stebrov, na katere bi svoj mednarodni program naslonila Do francoske republike nimajo velesile še pravega zaupanja in francoska vlada sama ne vé, kje bi si svoje zaveznike poiskala. Italija čaka v rezervi. Avstrija, oslabljena po notranjih bojih, ne vé, na katero stran bi se obrnila.

Štajarsko. — Iz Žavca pri Celji se „Slov. Nar.“ poroča, da je državni poslanec dr. Vošnjak 9. dne t. m. sklical skupščino svojih volilcev, da jim poroča o davkovskih in druzih obravnavah državnega zbora in o svojem postopanji. Zbralo se je okoli 300 kmetskih mož iz savinske doline, ki so dr. Vošnjaku po obširnem njegovem poročilu popolno zaupanje izrekli in zaupnico grofu Taaffe-u sklenil.

Z Linca. Shod górenjeavstrijskih kmetov je obiskalo okoli 3000 ljudi, med temi pa le komaj polovico pravih kmetov. Vršil se ni burno, kakor so liberalci pričakovali, ampak prav mirno. Vse točke dnevnega reda, o zemljišnem davku, zahvala cesarju in vsemu ministerstvu za ugodno rešitev grajščinskih zadev, pravila kmetijskega društva, ki se imá na górenjim Avstrijskem osnovati, in resolucija o volilni pravici kmetijskih občin, — so se sprejele, shod pa se sklenil s „hoch-“klici cesarju.

Hrvaško. Iz Zagreba. — Hrvatski zbor se skliče na 16. dan t. m., da izbere kraljevinski odbor, kateremu bo nalog, da z enacim odborom ogerskega zbora ustanovi število zastopnikov, katere bode, ko bode Vojaška Granica združena z materno Hrvatijo, pošiljati v skupni zbor.

— Gledé na združenje Vojaške Granice s civilnim Hrvatskim je „St. Petersburger Herold“ prinesel članek z naslovom „Nova jugoslavenske država“, v katerem pravi, da združenje razvojačene Vojne krajine z materjo zemljo Hrvatsko znamenuje, da se pod habsburškim žezlom bode ustanovila pred tisoči leti obstojivša država hrvatsko dalmatinsko-bosenska kralja Zvonimira.

Poljsko. — Znamenje, da se je tudi med Poljaki jel buditi čut vzajemnosti slovanske, kaže nam program novega dnevnika, ki izhaja letos z imenom „Przeglad slovianski“ v Poznanju. Za nas Poljake — tako piše ta list — ima vprašanje slovansko važno pomembo, ker le v zvezi z narodi slovanskimi moremo doseči boljšo bodočnost. Predsodek je, da je nas Poljakov 20 milijonov. To krivo mnenje rodí slabe sadove. Poljakov ni več, nego 12 milijonov, če tudi med nje štejemo Mazure v vzhodni Pruski in poljsko govoreče Šlezane. Naših glavnih neprijateljev Nemcev je 30 milijonov. Proti nam je Avstrija s 30 milijoni in Rusija s 60 milijoni. Domislimo si, da so Slovani lahko z nami ali proti nam. Ako mi Poljaki vzdignemo slovansko zastavo za „našo in vašo svobodo: bodo pomnožile se sile naše; kajti vsakako smemo računati na Čehe in na Rusine v Galiciji, kteri z nami trpé in so tudi v obziru zemljepisnem spojeni ter ne z nami. Poljakov, Čehov in Rusinov je 16 milijonov. To je že sila, ki se sme meriti z vsakim.“ — Če tudi ni vse tako, kakor piše list, vendar vidimo, da tudi Poljaci uvidevajo, da si morejo vstvariti le na slovanskem svetu trdna tla.

Francozko. — Ta teden so se po celi Francoski volili municipijski odbori. V Parizu se je oglasilo za 80 mest občinskih svetovalstev 211 kandidatov. Zmagali so bili republikanci večim delom.

Z južno-afriškega bojišča se poroča samo o boerskih zmagah. Angleži da bodo morali hitro razviti svojo moč, če bodo hoteli kos biti boerskemu „vstanku“. Boerci da postajejo tudi med južno-afriškimi rodovi bolj in bolj priljubljeni.

Srbija. — Iz Beligrada se „Rossiji“ telegrafira, da več voditeljev bosensko hercegovinskega ustanka, ki v mnozih krajih Srbije živijo, gré na Grško, da se vladi ponudijo, ako bi se pričela vojska s Turčijo; uže zdaj je neki nad 1000 Srbov na Grškem, ki nameravajo posebno „legijo srbsko“ ustanoviti, kateri vojskovodja bode ali Peko Pavlović ali pa Ljubibratić.

Turčija. — Med Turško in Grško evropske vlade še nadalje posredujejo, — brez vspeha, zato tudi zdaj ni še upanja, da bi se sešlo evropsko mirovno sodišče, na katero pa se sploh, tudi če se zbere, malo upanja stavlja, da bi rešilo grško-turško vprašanje. Kajti držati se bode moralo berlinskega dogovora določeb, Grška pa pravi, da ravno te so jej merodajne; zato čemu mirovno sodišče? Poroča se iz Odese, da se tam nabirajo prostovoljci za grško armado. Plačujejo te prostovoljce grški bankiri. Italijansk časopis poroča, da je grski ministerski predsednik izjavil francoskemu poslaniku, da Grška ne more zdaj iti s pota, na kateri jo je potisnil berlinski dogovor. Najboljši dokaz tega, da se od porte mirnim potom ni nadejati ničesa, je to, ker se še zdaj ni rešilo črnogorsko vprašanje. Neobhodno potrebno je tedaj, da odloči orožje. — Grška vlada je baje sklicala grško armadno reservo.

Darovi za nesrečne Zagrebčane.

Gosp. F. S. Pirc in gosp. S. Christen iz Benedikt. samostana v Št. Pavlu 5 gold.

Ista dva gospoda za novi misijon v južni Afriki 5 gold.

Žitna cena

v Ljubljani 12. januarija 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 59 kr. — banaška 10 gold. 75 kr. — turšice 6 gold. 40 kr. — soršice 8 gold. 50 kr. — rži 6 gold. 66 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 4 gold. 87 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.